Efteruddannelse / studierejse:

historie – engelsk
spansk – samfundsfag
geografi – religion – billedkunst

forlaget lee
Lavendelvej 4 · DK 4920 Søllested
tlf. (+45) 54 94 14 93 · fax (+45) 54 94 13 34
Pengeinstitut: Sparekassen Lolland
Reg. nr.: 0690. Kontonr.: 288 01 05693
Internet: www.forlagetlee.dk SE-nr. 18 19 85 92
E-mail: mail@forlagetlee.dk

"Blandt hopi'er, navaho'er og apache'er – Historie, kunst og kultur i det sydvestlige USA"

En 17-dages kulturhistorisk studierejse gennem Arizona, New Mexico, Utah og Colorado ◆ 3. - 19. april 2009

Tilmeldingsfristen er 20. december 2008!

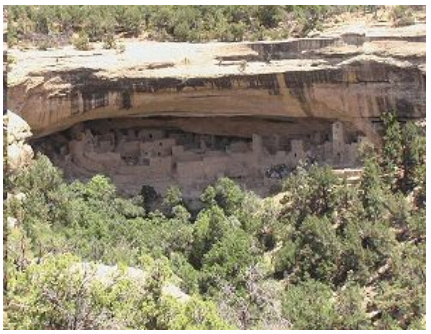

Vi har på forlaget lee tidligere gennemført efteruddannelseskurser/studierejser til de oprindelige amerikaneres USA. Det drejer sig om to rejser (i 2004 og 2006) til den nordlige prærie, hvor vi besøgte Wyoming, Montana, South Dakota, Colorado og Utah. Målet var først og fremmest et studie af prærieindianernes USA i 1900-tallet og the Wild West i samme periode.

I 2009 har vi endnu en tur til det indianske USA på programmet. Det drejer sig om en rejse gennem ørkenstaterne i det sydvestlige USA, som vi i planlægningsøjemed gennemrejste i sommeren 2007 og igen i 2008. Det drejer sig først og fremmest om Arizona og New Mexico. På grund af de meget høje sommertemperaturer i området har vi valgt at placere turen om foråret, nemlig i april måned 2009. (To weekends og påsken indgår i turen, der således rummer "kun" 5 hverdage/skoledage).

Turen til det sydvestlige USA foråret 2009 indeholder flg. delemner:

- de herboende indianeres for- og nutidige historie, deres samfundsmæssige vilkår i dagens USA – herunder den betydelige rolle religionen og den historiske tradition spiller i dag. Vi vil undervejs passere igennem op mod ti forskellige indianerreservater, der hver især har en anderledes og egenartet historie at fortælle. Flere overnatninger foregår på moteller i reservaterne.
- den spansk-mexicanske kulturpåvirkning af det sydvestlige USA i historisk perspektiv, ikke mindst den kunst- og kulturhistoriske (Santa Fé i New Mexico regnes trods sin beskedne størrelse efter New York og Los Angeles for den mest "kunstinspirerede" by i USA – her overnatter vi tre gange). Det spanske sprog er sine steder næsten lige så fremtrædende som engelsk i sydvesten.
- geografiske/geologiske forhold i forbindelse med de talrige naturfænomener vi bevæger os igennem, fx ørken, bjerge, floder, badlands, mesa'er, canyons, 'forstenede skove' m.v.

Alle rejsedeltagere modtager efter tilmeldingen forskellige udgivelser af historikeren og kender af de indianske kulturer, Finn Madsen. Det drejer sig om (1) bogudgivelsen *Nordamerikas indianere i det 19. århundrede*, (2) forskellige kildetekster i kopi oversat til dansk og (3) en CD-ROM med et par hundrede fotos fra sydvesten i superkvalitet optaget i sommeren 2007 og 2008.

I god tid før afrejse vil rejsedeltagerne endvidere modtage en omfangsrig mappe med forskelligt lekture, herunder ajourført håndbog med praktiske oplysninger samt avis- og tidsskriftartikler om de forskellige

aktuelle forhold i det sydvestlige USA samt en uddybende beskrivelse af alle de steder vi skal besøge.

Vi har gennem mange år haft et tæt samarbejde med Nyhavn Rejser, og dette bureau er også vores tekniske samarbejdspartner på turene til indianernes USA. Vi er glade for også fremover at kunne trække på Nyhavn Rejsers store ekspertise og erfaring. Historikeren og USA-kenderen Finn Madsen er faglig ansvarlig og deltager i dagsprogrammerne og alle turens arrangementer, ligesom han står for de orienteringer, der finder sted i bussen, og de foredrag, som måtte blive tilbudt på hotellet om aftenen.

☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆

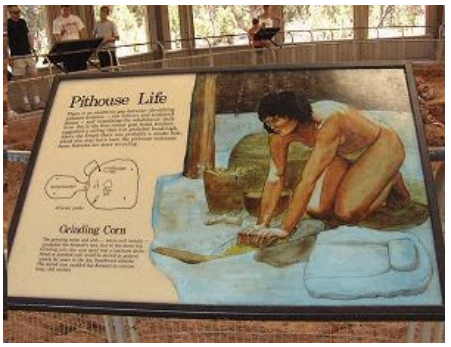

Pris: max kr. 24.000,-; prisen fastsættes i løbet af efteråret 2008 ◆ Tillæg for enkeltværelse på hele turen: ca. kr. 4.800,-. ◆ Bemærk, at efteruddannelsesrejser er fradragsberettigede efter gældende regler.

Tidspunkt:
Afrejse 3. april 2009 med hjemkomst 19. april 2009.

Inkluderet i prisen:
- Alle de i programmet nævnte fly- og busture.
- Alle kendte skatter og afgifter.
- ½ dobbeltværelse.
- Entreer ved planlagte besøg i ruiner, museer m.v.
- Lokal guide hvor denne optræder og dansk turleder/guide alle steder.
- Morgenmad på nogle, men ikke alle, hoteller.

Ikke inkluderet i prisen:
- Hovedmåltider og drikkevarer.
- Drikkepenge undervejs til drager, bell boys, stuepiger, buschauffør. (Regn med ca. US$ 100 i alt).
- Evt. gebyr for tilladelse til at fotografere i puebloerne og andre steder.
- Skatter, afgifter og tillæg der måtte indføres efter rejsens offentliggørelse.
- Afbestillingsforsikring.
- Ferie (syge)-rejseforsikring.

Tilmelding:
- Kontakt forlaget pr. telefon, 5494 1493 eller udskriv og returnér tilmeldingsblanketten i udfyldt stand. Du finder den sidst i turbeskrivelsen, som kan udskrives via forlagets homepage, se nedenfor. Turen er først reserveret, når den bindende tilmeldingsblanket er modtaget af os og depositum indbetalt.
- Kontakt forlaget pr. e-mail – mail@forlagetlee.dk – så ringer/skriver vi tilbage.

Antal deltagere: Min/max: 15/25. – Alle, ikke kun undervisere, med interesse for det sydvestlige USA's kulturhistorie er velkomne rejsedeltagere.

Forbehold og ændringer:
Vi forbeholder os ret til at justere dagsprogrammet ved enkelte lejligheder, hvis lokale forhold og uforudsete omstændigheder tvinger os til det. Vi vil imidlertid gøre vort yderste for at gennemføre det skitserede program i alle dets detaljer.

Detaljeret turprogram:
www.forlagetlee.dk/rejser/sydvestligeusa.pdf.

NB! Bindende tilmelding skal være os i hænde senest 20. december 2008! ● Kontakt os derfor snarest muligt!

1. dag

Ankomst til Albuquerques internationale lufthavn i New Mexico sidst på eftermiddagen. Her venter bussen på os, og efter en kort transport til vores hotel i Old Town er der indkvartering på hotellet. Her overnatter vi i to dage. Overalt i USA gælder det at hotel- og motelværelser er meget større end i Danmark, alle er airconditionerede og generelt langt mere veludstyrede. Foruden tv og adgang til high speed internet findes der ikke sjældent både kaffemaskine (m/kaffe), køleskab, strygejern og -brædt, et utal af håndklæder i alle størrelser og andre uomgængelige og livsnødvendige rekvisitter.

Kort introduktion til det sydvestlige USA og dets beboere og livsstil og lidt om morgendagens program.

2. dag

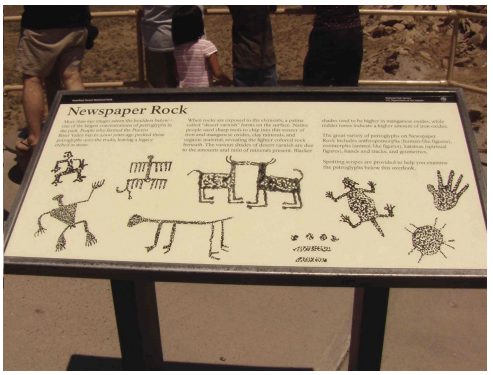

Vi starter dagen med at køre de få kilometer ud til *Petroglyph National Monument*. Petroglyffer er betegnelsen for de simple tegninger og illustrationer, som indianerne i århundreder har indridset i klipperne overalt i det sydvestlige USA. Ved at skrabe/hugge det yderste mørke klippelag væk, når man ind til det næste lag, som er meget lysere. Disse illustrationer blev til i perioden 1100-1600, og parken lige udenfor Albuquerque rummer ikke mindre end ca. 25.000 af disse forunderlige miniaturekunstværker. Det informative visitor center byder på en virkelig god introduktion til petroglyf-fænomenet og dets religionshistoriske baggrund. På vejen hjem kikker vi indenfor i *Indian Pueblo Cultural Center* for at få en introduktion til pueblo-kulturerne. 'Pueblo' er spansk for 'by' og er samtidig betegnelsen for de bymæssige beboelser, som indianerne opførte overalt i sydvesten i perioden ca. 1100-1300, og som blev bygget af en art mursten fremstillet af ler, strå og vand. Enkelte steder nåede disse lejlighedskomplekser op i fem etager. Vi vil i de kommende uger komme til at se og opleve adskillige puebloer, både beboede og forladte.

Efter frokost besøger vi nogle af museerne i Old Town – (1) *Albuquerques Museum of Art and History*, der rummer den største amerikanske samling af genstande fra den spanske kolonisering af sydvesten; (2) *National Atomic Museum* med bl. a. kopier af de to atombomber der blev kastet over Japan i august 1945 og som blev konstrueret i Los Alamos ikke langt fra Albuquerque og (3) *American International Rattlesnake Museum*. Trods sin meget beskedne størrelse rummer dette museum den største samling af levende (!) klapperslanger i verden. I betragtning af dette dyrs udbredelse i sydvesten er det måske en god idé at få punkteret nogle af myterne om disse slanger; fx er dødsraten for mennesker der bliver bidt af en klapperslange under 1%. De af rejsedeltagerne, der godt kan forestille sig et museumsbesøg uden klapperslanger, kan jo så vælge at få sig en ekstra kop kaffe på plaza'en i stedet.

Resten af dagen og aftenen er sat af til egne oplevelser i Old Town.

3. dag

Vi forlader Albuquerque og kører mod vest en times tid til acoma-indianernes *Acoma Pueblo*. Acoma'erne har forstået at tilpasse sig nutidens nødvendighed af at tjene penge. De har kasinoer m.v. på deres reservat, som lovgivningen giver dem mulighed for. Det sikrer dem en betydelig indtjening, hvad der tydeligt mærkes fx i deres visitor center, der er stort og flot og foruden en god restaurant også rummer et glimrende museum. Adgang til museet, puebloen m.v. koster en del, og det samme gør tilladelsen til at benytte kamera. Video er ikke tilladt. Besøget i puebloen, der ligger yderst utilgængeligt på toppen af en mesa, er kun mulig under ledsagelse af indiansk guide. Restriktionerne er talrige, og der er snævre grænser for hvad der må fotograferes på reservatet – hverken landskabsbilleder eller fotos i selve puebloen er tilladt uden ekstra betaling! Alligevel er det en oplevelse af de helt store at blive ført omkring i en (stadig delvis beboet) by, der ikke har forandret sig meget de seneste 1000 år.

Efter frokost går turen videre ad Interstate 40 mod vest til zuni-indianernes reservat og en helt anden type pueblo, *Zuni Pueblo*. Denne pueblo er langt den største af New Mexicos 19 af slagsen, og den ældste del rummer mere end 1.000 indbyggere. Her kommer ikke mange turister, og for en udenforstående er det vanskeligt at afgøre om ens indtryk af puebloen kommer tættest på det pittoreske eller på det rene slum. Her er fattigdommen udbredt og imødekommenheden overfor besøgende langt mindre end hos acoma'erne. Zuni'erne deltog aktivt i den omfattende revolte mod spanierne i 1680, og den nu genopførte kirke Our Lady of Guadelupe Mission blev dengang jævnet med jorden. Kirken er centrum i puebloen, og herfra vil vi foretage en spadseretur rundt i byen og aflægge besøg på det lokale museum. Det er – med tilladelse! – muligt at fotografere de fleste steder, men hvordan får man sig selv til at tage billeder af den udbredte elendighed?

Efter at have oplevet to meget forskellige indianerreservater fortsætter vi mod vest til byen Gallup, hvor vi overnatter.

4. dag

Efter morgenmad og en times kørsel når vi frem til *Petrified Forest National Park*, der ligger i Arizona og som rummer adskillige hundrede væltede træer – forstenet for flere hundrede millioner år siden – og som nu kan opleves i sten i alle regnbuens farver. Det er en forunderlig oplevelse af færdes på stierne med de forstenede, farvestrålende træstammer, og man behøver ikke være geolog eller geograf for at forbløffes over synet og historien bagved. Vi besøger det virkeligt informative visitor center for at blive sat grundigt ind i fænomenet. Selve turen igennem parken tager ca. 3 timer, for vi gør holdt adskillige gange for at nyde det forbløffende landskab, der i sin goldhed alligevel rummer et utal af smukke former og farver. Vi gør bl. a. holdt ved fænomenet Newspaper Rock, en klippe der er helt overfyldt med petroglyffer, og ved resterne af en pueblo der fortæller om indianernes overgang fra nomadetilværelse til fast beboelse og korndyrkning o. år 1100.

Turen går nu videre mod syd til apache'ernes land, *Fort Apache Indian Reservation*. Apache'erne var i slutningen af 1800-tallet berygtede som grusomme og hensynsløse modstandere, der førte guerillakrig mod mexicanere og hvide amerikanere, civile som soldater. Hvad indianerne gjorde, var vel i virkelighe-

Apache-humor på t-shirt i reservatet.

den at praktisere voldsom og desperat modstand mod de hvide, som ønskede kontrol med deres landområder. Da høvdingen Geronimo og hans fåtallige krigere omsider blev tvunget til overgivelse i 1886, skete dette først efter at mere end 15.000 amerikanske soldater var sat ind i kampen mod ham og hans fåtallige stammefrænder. Ved overgivelsen rådede Geronimo over i alt ... 36 krigere! Der findes en udmærket spillefilm om emnet – *Geronimo* fra 1993– med den indianske skuespiller Wes Studi i hovedrollen. Apache'erne synes i vid udstrækning at have klaret springet ind i det 20. og 21. århundrede rimeligt godt; reservatet synes velfungerende. Vi besøger deres kulturcenter og det nærliggende, delvis restaurerede Fort Apache lige ved siden af. Hvis buschaufføren accepterer nogle kilometers kørsel ad stærkt ujævne og skærve/grusbelagte veje, er det muligt at vi vælge at aflægge et kort besøg i Kinishba Ruins, som er resterne af en gammel (og apache'erne uvedkommende) pueblo med mere end 700 rum fra 1200-tallet. Apache'erne hævder i modstrid med de historiske kendsgerninger, at de også har lod og del i ruinerne "eftersom de altid har været i området".

Vi overnatter enten i byen Fort Apache på selve reservatet eller fortsætter lidt længere mod syd til Globe.

5. dag

Vi har nogle timers kørsel foran os, idet vi fortsætter mod syd gennem endnu et apache-reservat, *San Carlos Indian Reservation*. Målet er den gamle westernby Tombstone, "the town too tough to die", der ikke ligger langt fra grænsen til Mexico. Vi ankommer omkring middagstid. Tombstone er en af de allermest berømte westernbyer, og det var her at den berømte marshal Wyatt Earp og hans brødre rensede godt og grundigt ud blandt lokale bandidos i sidste halvdel af 1800-tallet.

På trods af Wyatt Earps sheriff-stjerne er ikke alle historikere i dag overbeviste om, at hans metoder altid var på den rigtige side af loven. Det vil vi så prøve at danne os et indtryk af under vores ophold i byen. Under alle omstændigheder er det en kendsgerning, at den mest berømte duel i the American West fandt sted i Tombstone i 1881 da Earp-brødrene sammen med Doc Holliday 'ordnede' Ike Clanton og dennes kumpaner i hestefolden OK Corral. Denne episode og historien bagved er udødeliggjort i snesevis af film, senest i *Tombstone* (1993) med Kurt Russell og Val Kilmer og i *Wyatt Earp* (1994) med Kevin Costner, Dennis Quaid og Gene Hackman. Vi bruger resten af eftermiddagen til at gå på opdagelse i den autentiske og perfekt restaurerede hovedgade Allen Street (lukket for bilkørsel). Vi når også at aflægge besøg i OK Corral, og endelig vil vi tage på besøg på den lokale kirkegård med de mange trækors og deres særprægede indskrifter. At dø af alderdom i Tombstone var – jvf. også byens navn! – åbenbart ikke så almindeligt.

6. dag

Så går det nordpå og derefter mod vest til Tucson, hvor vi er fremme efter en god times kørsel. Et stykke uden for byen ligger det verdensberømte *Arizona-Sonora Desert Museum*, hvor et bredt udsnit af Arizonas fauna og flora kan beses. Her findes mere end 300 dyrearter og 1.200 plantearter i deres naturlige omgivelser. Vi bliver her i 2-3 timer, spiser frokost og kører derefter ind til vores hotel.

Hvis tiden tillader det – og der er interesse for det – finder vi måske på at køre til *Titan Missile Museum* ned

mod den mexicanske grænse. Inspireret af vores besøg på atom-museet i Albuquerque, hvor vi også fik information om missiloprustningen mellem USA og Sovjetunionen under den kolde krig, er der her mulighed for at opleve det sidste Titan-II missil *live*. Det blev taget ud af brug tilbage i 1982, men står nu som minde over en tid, hvor atomkrigens spøgelse føltes uhyggeligt nærværende. Titan-missilerne udgjorde rygradden i USA's atomare slagstyrke og skulle – hvis ragnarok blev realiseret – med sin enorme sprængstyrke af kernevåben have været med til at jævne den russiske modstander med jorden.

7. dag
Dette er så 'store køredag'.Vi forlader Tucson straks efter morgenmaden og fortsætter nordpå tværs gennem kæmpebyen Phoenix's motorvejsnet. Trods sin beliggenhed i ørkenagtige og golde områder er byen en af USA's største og hurtigstvoksende. Vi spiser frokost undervejs og når omsider frem til *Montezuma Castle National Monument*, der ligger lige ved Interstate-17. Her findes indianske klippebeboelser fra 11-1200-tallet, men med typisk foragt for de historiske kendsgerninger opkaldte lokale hvide indbyggere beboelsen efter den berømte aztekiske hersker Motecuzoma i 1500-tallets Mexico. Siden har navnet hængt ved. *Montezuma's Well* – et naturligt *sinkhole* ikke langt fra – bærer også fejlagtigt Motecuzomas navn. Den enorme brønd med en diameter på ca. 150 meter og en dybde på 20 meter var i århundreder indianernes eneste mulighed for at praktisere kunstvanding. Vi gennemgår kort begge fænomener inden vi fortsætter mod nord og indkvartering i byen Flagstaff.

8. dag
Denne dag (og den i morgen) vil være et mekka for alle der har den mindste interesse for geologi. Ikke langt fra Flagstaff ligger det måske mest berømte naturfænomen i USA: Grand Canyon. Denne gigantiske kløft med en længde på et par hundrede kilometer, en bredde på 20-30 km. og en dybde på op til ca. 2 km. er dannet for årmillioner siden ved at Colorado-floden skar sig ned igennem klippe- og jordlagene. Udsigten er ubeskrivelig fantastisk. Vi kører langs sydkanten af kløften og tilbringer nogle timer dér. Informationscentre undervejs giver fine muligheder for at blive klogere på dette fantastiske naturfænomen. Herefter sætter vi kursen mod nord og byen Page, hvor vi overnatter to gange.

9. dag
Flere naturfænomener! Vi kører op til Bryce Canyon National Park i Utah. Bryce Canyon med de røde klippeformationer regnes med rette for USA's måske smukkeste nationalpark. Det er muligt med bussen at gennemkøre hele ruten i Bryce Canyon og vi gør en del stop undervejs for at tanke op mentalt. Der er ingen spor af beboelser i denne canyon, men den geologisk inspirerede turdeltager har kronede dage. Det samme har alle med sans for naturens hæmningsløse storhed og

skønhed! Hjemkomst til Page ved 18-tiden.

10. dag

Så går ruten igen mod syd. Ved Tuba City vælger vi at køre mod øst og snart krydser vi grænsen til navaho-reservatet, der er det største reservat i USA med en udstrækning på næsten det dobbelte af Danmarks areal. Navaho'erne er en af de mest succesrige indianernationer i USA. (Ordet 'nation' bruges ofte sammen med 'tribe' af indianerne selv om deres folk). Fårehold og senere kasinodrift har skaffet navaho'erne en rimelig velstand siden de i 1860'erne blev tvunget i reservat af de hvide. Det er nu ikke navaho'erne, der er genstand for dagens oplevelser, men deres "arvefjender" hopi'erne, hvis reservat på alle sider er omgivet af navaho'ernes. De to stammer kan tydeligvis stadig ikke lide hinanden; stammernes medlemmer har meget lidt med hinanden at gøre, fx er indbyrdes giftermål nærmest utænkelige. Hertil kommer, at hyppige retssager om jord og adgang til denne også i moderne tid til stadighed har sørget for at det traditionelle uvenskab holdes i live. Hertil kommer, at de har valgt hver sin tidszone, hvilket kan være meget forvirrende for udenforstående.

Moderne navaho-danser.

Hopi'ernes ældgamle Walpi-pueblo – her på et fotografi fra o. år 1900.

De centrale dele i hopi-reservatet udgøres af de tre mesa'er, hvor de væsentligste beboelser findes. (En mesa er betegnelsen for et ofte flere hundrede meter højt hævet, fladt plateau). Her har hopi'erne i århundreder holdt til i vanskeligt tilgængelige pueblos; flere af disse er stadig delvis beboede, selv om der ikke findes moderne bekvemmeligheder i form af indlagt vand, elektricitet m.v. Hopi'erne er yderst hemmelighedsfulde mennesker, og de ønsker så lidt opmærksomhed om deres liv som muligt. Der har i tidens løb været talrige uoverensstemmelser hopi'erne indbyrdes, og de kan forekomme noget afvisende overfor fremmede. Det betyder, at de hverken tillader fotografering, fremstilling af tegninger, lydoptagelser m.v. i deres puebloer eller på museerne.

Da vi kører fra vest mod øst når vi først frem til Tredje Mesa. Her ligger byen Old Oraibi, som måske er den ældste fortsat beboede bebyggelse i USA, og den daterer sig tilbage til ca. 1150. Masseturismen har på ingen måde holdt sit indtog i hopi-reservatet, men der findes enkelte lokale, der gerne vil sælge deres kunsthåndværk og de såkaldte kachina-dukker. Old Oraibi er hverken køn eller charmerende, men den spiller en omfattende rolle i hopi'ernes religiøse selvforståelse. Vi gør et kort stop hér, inden vi fortsætter til det lille kulturcenter på Anden Mesa, som vi også besøger. Her findes bl.a. en stor kopi af den mytiske pueblo Walpi og en omfattende fotografisamling af hopi'ernes liv og dagligdag omkring år 1900. I museets lille shop er det muligt at erhverve sig postkort med motiver af flere af de bygninger, puebloer m.v. som det i dag er strengt forbudt at fotografere. På toppen af Første Mesa og helt utilgængeligt ligger så den berømmelige pueblo Walpi; det er kun muligt at se den ældgamle pueblo med en indiansk guide. Man kommer op til puebloen ad en stejl og vanskelig farbar vej, og det bliver ikke let for en bus at køre derop, men vi vil forsøge. Ellers må vi gå derop. Religionen og traditionens store betydning i hopi-samfundet bevirker, at de unge som forlængst er flyttet til byer uden for reservatet m.h.p. uddannelse, flere gange om året vender tilbage for at deltage i de religiøse festligheder og i de traditionelle danse.

Mættet af historiske erfaringer og indtryk fra dagliglivet hos en af de mest særprægede amerikanske indianerkulturer når vi sidst på eftermiddagen frem til vores motel i den lille by Chinle i den østligste del af navaho-reservatet.

11. dag

Målet i dag er at køre langs sydkanten af *Canyon de Shelley* (som udtales /d'sjei/), og hvis indgang ligger lige ved motellet. Selve kløften er 3-400 meter dyb og nede i bunden dyrker de lokale navaho'er stadig majs som det har været tilfældet i århundreder.

Canyon de Shelleys historie er lang og omtumlet. Det står fast, at der har levet mennesker her længe før vor tidsregnings begyndelse, men først fra omkring dette tidspunkt begynder de første spor af menneskelig aktivitet at kunne fortolkes. Omkring år 500 begyndte den sparsomme befolkning at dyrke majs, squash og bønner og at fabrikere lervarer. Et par århundreder senere opgav de deres boliger på jorden og flyttede op i klipperne, hvor fleretagers boliger i større sprækker blev konstrueret. Overalt fandtes der spor af kiwa'er, de cirkulære, underjordiske rum af religiøs oprindelse. I Canyon de Shelley er der i dag talrige ruiner af disse klippeboliger, men de er alle fra en senere periode, ca. 1100-1300. O. 1700 indtog navaho'erne kløften og fortsatte med at praktisere majsdyrkning, samtidig med at den dannede udgangspunkt for overfald på spanske bosættelser i området. Efter at amerikanerne overtog området i 1800-tallet fortsatte gnidningerne mellem navaho'erne og de hvide, der som nævnt endte med at alle navaho'er blev tvunget i reservat i 1860'erne.

Vi vil begynde vores tur på det fremragende informationscenter for derefter i løbet af 2-3 timer at gennemkøre hele sydkanten af kløften. Der er flere stop undervejs og sceneriet er mere end almindeligt betagende. Dybt nede i kløften skimtes de majsmarker som fåtallige navahofamilier stadig dyrker – ofte i nær afstand til deres forgængeres klippeboliger. Disse kan tydeligt skimtes på afstand, og med en god zoom er der mulighed for fremragende billeder. Enkelte navaho'er står langs vejkanten og forsøger at sælge sten med indhuggede symbolske figurer.

Efter frokost sætter vi kursen mod nord og byen Cortez i Colorado. Hvis tiden tillader det, lader vi turen gå gennem Monument Valley og navaho'ernes visitor center der. Indkvartering sidst på eftermiddagen.

12. dag

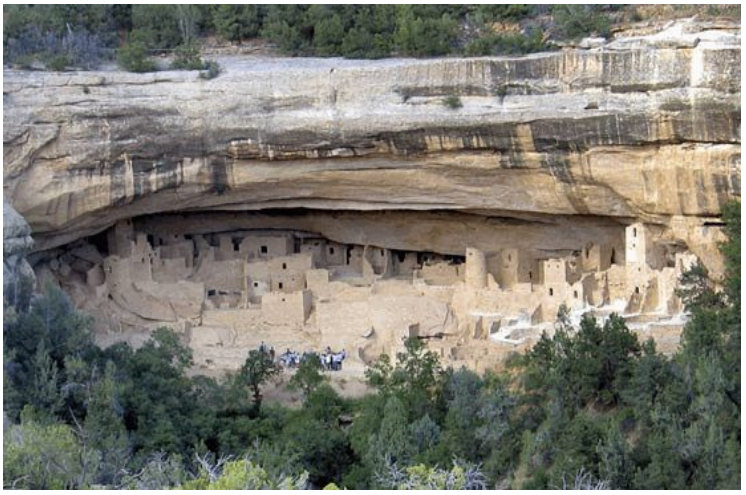

I dag skal vi opleve, hvad mange nok vil opfatte som turens absolutte *clou*, nemlig *Mesa Verde*-plateauet og de forhistoriske indianerkulturer, der herskede her. Da vi har overnattet tæt ved Mesa Verde, når vi frem inden dagens turiststrøm for alvor sætter ind, og vi bliver her det meste af dagen. Det gælder om så tidligt som muligt at skaffe sig adgangsbilletter til de allermest berømte sights på forhånd, fx Cliff Palace, for uden sådanne billetter – og i selskab med en lokal ranger – kommer vi ikke tæt på ruinerne.

Det er muligt at køre rundt til de enkelte sights, der ligger ganske langt fra hinanden. Der har boet mennesker på Mesa Verde fra o. år 600 og indtil slutningen af 1200-tallet. Det berømteste bygningskompleks – Cliff Palace – ligger totalt beskyttet mod vejr og vind samt indtrængende

fjender under en gigantisk klippehylde. Beboelsen, der rummede ca. 150 værelser, heraf ikke mindre end 21 religiøse ceremonirum (kiwa'er) og ca. 75 åbne arealer fungerede i en periode på ca. 70 år, fra o. 1190 til o. 1260. Man har anslået, at der levede fra 100 til 120 mennesker her. Omkring år 1300 blev beboerne tvunget væk – måske af tørke? – og valgte at emigrere mod syd og opføre nye puebloer.

På Mesa Verde findes et glimrende visitor center og der er utallige rekonstruktioner af de lokale indianeres – anasazi'ernes – efterladenskaber. Vi ser så meget vi kan overkomme og returnerer til vores motel i Cortez omkring kl. 18.

Mexican Hat – klippeformation i Monument Valley.

Der bygges bro over kulturforskellene i Santa Fé – godt hjulpet på vej af et par dollarsedler.

13. dag

Vi kører fra Cortez i Colorado over Bloomfield og jicarilla apache'ernes reservat i nærheden af den lille by Cuba i New Mexico. Undervejs gør vi et kort ophold ved pueblokomplekset *Aztec Ruins* for sidst på eftermiddagen at nå frem til statens charmerende hovedstad, Santa Fé. Vi overnatter tre gange på samme hotel tæt ved den historiske plaza og i gå-afstand til de fleste seværdigheder, for Santa Fé har så meget at byde på – historisk, arkitektonisk, kulturelt og kunstnerisk.

Efter indkvartering og efter en kort introduktion til byens placering på historiens kort og en diminutiv byvandring nær den historiske plaza, er der frit slag resten af dagen.

Santa Fés historie går tilbage til begyndelsen af 1600-tallet, hvor den blev grundlagt af Don Pedro de Peralta. Byen kan slet ikke sammenlignes med andre amerikanske byer og har også i dag et umiskendeligt præg af spansk og mexicansk kultur og stil over sig. Byen er ikke stor, ca. 65.000 indbyggere. Det sædvanlige *grid* med veje der skærer hinanden i rette vinkler og som de allerfleste amerikanske byer er bygget op over, er helt fraværende her. Den amerikanske humorist Will Rogers har udtalt, at "Whoever designed this town did so while riding on a jackass, backwards, and drunk".

14. dag

Kl. ca. 9-13 er vi på Museum Hill lige udenfor byen, hvor vi først gennemgår samlingerne i *Museum of Indian Arts and Culture*, der genfortæller indianerkulturernes (kunst)historie i Sydvesten. Herefter er der plads til – efter eget valg – at se på et eller flere af museerne i nærheden: fx *Museum of International Folk Art, Museum of Spanish Colonial Art* eller *Wheelwright Museum of the American Indian*. – Bussen kører de få kilometer tilbage til plaza'en og hotellet ca. kl. 13.

Efter frokost ser vi – individuelt – på nogle af bygningsværkerne og museerne omkring plaza'en: *Palace of the Governors*, der er fra ca. 1610 og den ældste offentlige bygning i USA, *St. Francis Cathedral*, *Museum of Fine Arts* og *Georgia O'Keeffe Museum*. En anden mulighed er en spadseretur ad Canyon Road med dens endeløse række af fine og elegante gallerier og udstillinger.

En indianer er altid indstillet på at handle med de besøgende

Fra Taos-puebloen. – Øverst: indiansk guide fortæller om den ældgamle måde at bage brød på i simple ovne. Nederst: pueblo-byggeri i flere etager.

15. dag

Om morgenen kører vi fra Santa Fé på en heldagsudflugt mod nord til Taos, der befinder sig i ca. 2.300 meters højde oppe i bjergene. Her er køligere og mere behageligt end andre steder i New Mexico. Vi når frem til Taos ad den snørklede, men charmerende High Road, hvor vi passerer flere mindre bysamfund glemt af omverdenen. Målet er først og fremmest den berømte *Taos Pueblo*, der er udnævnt til 'A World Heritage Site' af FN. Her bor o. 100 indfødte i et bysamfund som ikke har ændret sig meget siden de første spaniere kom her i 1540, idet stammerådene ikke tillader elektricitet eller rindende vand her. Ca. 2.000 andre indianere bor i konventionelle huse i nærheden af den gamle pueblo. Efter et ophold på plaza'en i Taos, vender vi tilbage til Santa Fé igen ad Low Road.

16. dag

Vi har haft vores sidste overnatning i Santa Fé. I løbet af formiddagen når vi med vores bus frem til lufthavnen i Albuquerque, hvor vores fly venter. Efter en mellemlanding i Atlanta fortsætter vi kursen mod Danmark.

17. dag

Ankomst til København om formiddagen ca. kl. 9.

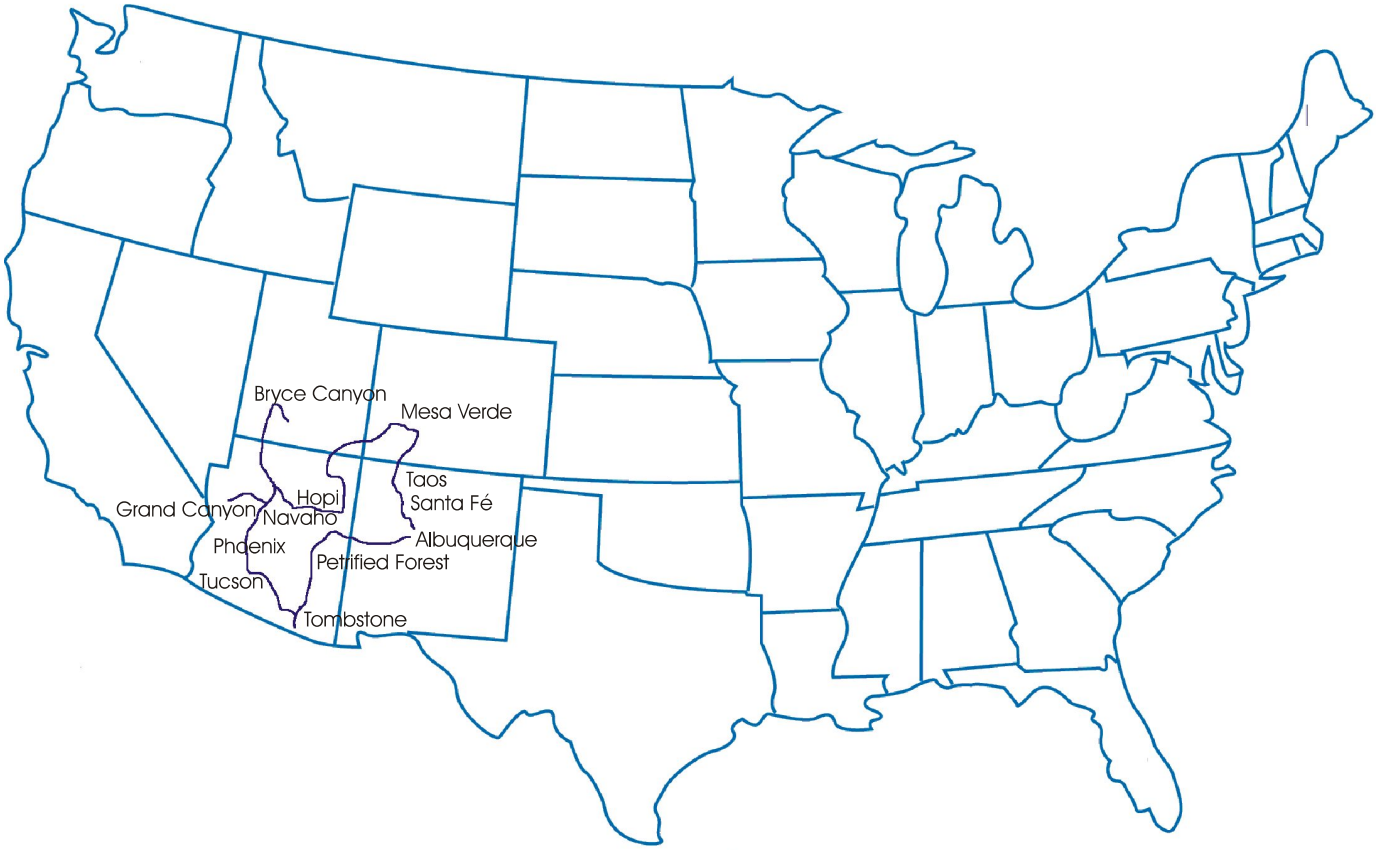
Bryce Canyon
Mesa Verde
Taos
Santa Fé
Hopi
Grand Canyon
Navaho
Albuquerque
Phoenix
Petrified Forest
Tucson
Tombstone

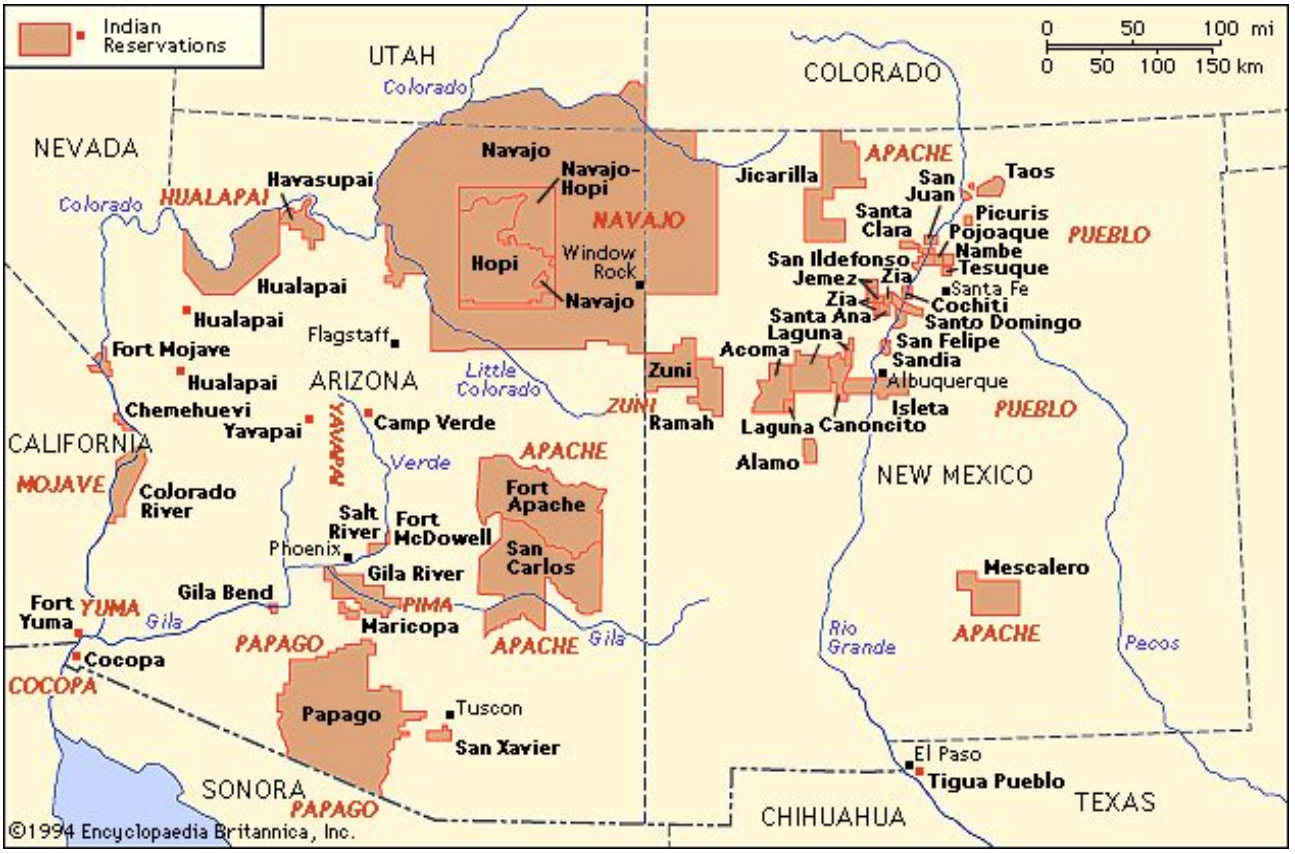
Indian Reservations
0 50 100 mi
0 50 100 150 km
UTAH
COLORADO
NEVADA
Colorado
Navajo
Navajo-Hopi
NAVAJO
Hopi
Window Rock
Navajo
Havasupai
HUALAPAI
Hualapai
Hualapai
Fort Mojave
Hualapai
Flagstaff
ARIZONA
Little Colorado
Chemehuevi
Yavapai
YAVAPAI
Camp Verde
Verde
CALIFORNIA
MOJAVE
Colorado River
Salt River
Fort McDowell
Phoenix
Gila River
PIMA
Maricopa
Gila Bend
Fort Yuma
YUMA
Gila
Cocopa
COCOPA
PAPAGO
Papago
Tuscon
San Xavier
APACHE
Fort Apache
San Carlos
APACHE
Gila
SONORA
PAPAGO
Zuni
ZUNI
Ramah
Jicarilla
APACHE
San Juan
Taos
Santa Clara
Picuris
Pojoaque
Nambe
PUEBLO
San Ildefonso
Tesuque
Jemez
Zia
Santa Fe
Zia
Cochiti
Santa Ana
Santo Domingo
Laguna
San Felipe
Acoma
Sandia
Albuquerque
Isleta
PUEBLO
Laguna
Canoncito
Alamo
NEW MEXICO
Mescalero
APACHE
Rio Grande
Pecos
El Paso
Tigua Pueblo
TEXAS
CHIHUAHUA
©1994 Encyclopaedia Britannica, Inc.

Bindende tilmelding til rejsen
"Blandt hopi'er, navaho'er og apache'er – Historie, kunst og kultur i det sydvestlige USA"
3. – 19. april 2009

Navn: ..... Telefon: .....

Adresse: .....

.....

.....

Det er vigtigt, at navnet anføres <u>nøj-agtig</u> som i passet!

E-mail: .....

Undertegnede tilmelder sig herved turen til *"Blandt hopi'er, navaho'er og apache'er – Historie, kunst og kultur i det sydvestlige USA"* i april 2009 på de i programmet beskrevne vilkår, således at standardprisen er max kr. 24.000,-. ◊ Tillæg v/enkeltværelse: ca. kr. 4.800,-. ◊ Depositum: kr. 2.000,-/ kr. 3.000 betales sammen med tilmelding. ◊ Evt. afbestillingsforsikring betales senere.

Jeg betaler depositum således: **(Sæt x)**

a) Jeg ønsker ½ dobbeltværelse på turen
Kr. 2.000,- er indsat på konto <u>0690-2880105693</u> ..... ( )

b) Jeg ønsker enkeltværelse på turen (+ ca. kr. 4.800,- for alle overnatninger)
Kr. 3.000,- er indsat på konto <u>0690-2880105693</u> ..... ( )

Personlige forhold (sygdom m.v.), som rejsearrangøren bør være opmærksom på, kan evt. anføres her (eller du kan ringe til forlaget, tlf. 5494 1493):

Kan fortsættes på bagsiden ...

.....
(turdeltagerens bindende underskrift)